

ΓΥΝΑΙΚΑ, αὐτή ἢ ἀδικημένη

(«ΜΗΔΕΙΑ», ΑΠΟ ΤΟ Κ.Θ.Β.Ε.)

Στο κριτικό σημείωμα για την παράσταση του Έθνικού Θεάτρου (Ε. 27.7.76) είχα υπογραμμίσει τη βάρβαρη καταγωγή της ηρωίδας και πόσο αυτό συμβάλλει στην έντονη προβολή του θέματος (που είναι η ἀδικημένη θέση της γυναίκας μέσα στην ανδροκρατούμενη κοινωνία) μέσα από μια ἀτιμώσυρα βίαιου πάθους.

Ο Μίνως Βολανάκης οργάνωσε την παράσταση γύρω απ' αυτό ακριβώς το στοιχείο, πετυχαίνοντας, μαζί με τους συνεργάτες του στη σκηνογραφία, τη μουσική, τα κοστούμια, με την πρωταγωνίστρια και με τον υπόλοιπο θίασο, τη δονούμενη ἀτιμώσυρα παραφοράς που ἀπαιτεί για να πραγματοποιηθεί το έργο. Συνδυασμένα, τόνισαν την αιωνιότητα του θέματος, συνδέοντας τις τρεις εποχές όπου ἐπαναποθετείται, την προϊστορική, όπου διαδραματίζεται ο μύθος (μάσκες, τελετουργίες, κοστούμια), την κλασική ελληνική (με την ἀπαγγελία δύο χορικών σε αρχαία γλώσσα) και τη σημερινή (με τη μετάθεση κυρίως - και ἐπομένως τη δραματουργική του - έξαρση - του χορικού που διεκτραγωδεί τη μοίρα της γυναίκας από την κορυφαία στην τροφή).

Και, τρίτο, έταμε σε βάθος το έργο, αναζητώντας σύγχρονα με την κοινωνική και την ανθρώπινη του διάσταση, τη συνάρτησή του με το μυστήριο, το ανεξιχνίαστο της ανθρώπινης ψυχής, όπου γεννιούνται και κοχλάζουν τα πάθη που θολώνουν το νοῦ. Γιατί όλα αυτά υπάρχουν στον Εὐριπίδη, που ο ἐναγώνιος προβληματισμός του δεν περιορίζεται στη μοίρα του ανθρώπου πάνω στη Γη, αλλά (ἀλλοιώς θα μάς ήταν ἀνεξήγητες οι «Βάκχες») θαθαίνει στο ἀδιερεύνητο της ψυχής του.

Από την αρχή, το ἐμπνευσμένο, ἀφαιρετικό σκηνικό του Ρόμπερτ Μίτσελ, που είναι σαν κρατήρας ἡφαιστείου με ξεχυμένη γύρω του λάβα, ὑποβάλλει τη διάσημη ψυχή της ηρωίδας που μέσα της κοχλάζουν τα πάθη (ή μουσική δλοκληρώνει ἡχητικά την εἰκόνα). Απ' αυτό τον κρατήρα θ' ἀναδυθεί η Μήδεια για να ὑ-

ψωθεί στο φινάλε, μέσα σ' ένα ἴδιο - γεωμετρικά, χρωματικά, φωτιστικά - σχῆμα, που είναι τώρα ο ἥλιος, όχι ο αἰθέριος, ἀγλαός Ἀπόλλωνας, μα ο πυρινός, κοχλαστός δίσκος που (ας θυμηθούμε το μῦθο του φαέδοντα) στην ὀργή του κατακαίει τα πάντα. Ὑποβάλλεται ἔτσι ἡ διπλή φύση, ὑποχθόνια και ἡλιακή

Γράφει ὁ ΑΝΤ. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗΣ

(μήπως δὲν ὀρκίζεται παρά στην Ἑκάτη και στον Ἥλιο;) της ηρωίδας, που είναι βάρβαρη και μάγισσα, κόρη του Αἰήτη, γιου του Ἥλιου. Σά βάρβαρη δὲ θά συμβεῖσαστε με τα συμφεροντολογικά ἤθη τῶν πολιτισμένων - ἐκείνη την ἐποχή: τῶν Ἑλλήνων - (που σπληνιτεύει ὁ ποιητής) και - μάγισσα θ' ἀντιτάξει στην ἀντρική προδοσία την πιδ καταχθόνια ἐκδίκηση.

Ο χορός χρησιμοποήθηκε στο ἴδιο πνεῦμα. Για πρώτη φορά σε παράσταση ἀρχαίας τραγωδίας, ἐνώθησαν τόσο ὀργανικά κι ἀναπόσπαστα με το έργο ἀποτελώντας ἐναλλακτικά (με το εὔρημα της μάσκας, που την ἀποκαλύπτει το πέπλο σκεπάζοντας το πρόσωπο και ἀντίστροφα), το μυστηριακό - μαγικό, ὑποδλητικό του πλαίσιο και τὸν διάμεσο ἀνάμεσα στο έργο και στον θεατή. Ἀγωνιώντας, φρίττοντας, πάσχοντας (στην ἐμπνευσμένη σκηνη τοῦ φόνου τῶν παιδιῶν μεταφέρει «τηλεπαθητικά», το φόνο ἀπὸ τὰ παρασκήνια στο προσκήνιο), συντήρησε το δέος, το ρίγος. Η μουσική (Θεόδωρος Ἀντωνίου) με ἀπλές, εὔρηματικές, κοφτές ἢ παρατεταμένες νότες, ἀπὸ κρουστά και μονόχορδα, («βαρβαρικά») ὄργανα, τόνισε ἀκόμα την ὑποβολή. Ἰδια ἐμπνευσμένα, ἐρημητικά, θαυμαστά στο συνταίριασμα της ἐκφρασης και της λειτουργικότητάς τους, ἦταν τὰ κοστούμια της Ντένης Βαχλιώτη. Τὰ φορέματα τοῦ χοροῦ ἐπανελάμβαναν τὰ ἡφαιστειακά και χρωμάτινα χρώματα τοῦ σκηνοῦ, ἐνῶ τὸ ντύσιμο της Μήδειας εἶχε μέσα του τις ἀνταύ-

γειες της φωτιῆς και τις στάλες τοῦ αἵματος.

Η Μελίνα Μερκούρη ἀποτελέσσει την ἐκπαγλή κερώνίδα σ' αὐτό το με τόσο ἀναζητήση, τόσο ἐμπνευση και δημιουργικότητα ὑψωμένο οἰκοδόμημα. Εἶχε περιόδους που ἔχανε σ' ἐσωτερικότητα ἀλλὰ και σ' αὐτὴς ἀκόμα, το με τόσο εὔρηματικότητα και μόχθο συνθεμένο πλαίσιο ἀπαγγελίας, χείρονομιά, μορφοσμών, στάσεων που εἶχε συνθέσει κρατούσε με κομμένη ἀνάσα το κοινό. Ἐπαιξε μ' ὅλο της τὸ σῶμα, κ' εἶχε δαμάσει και κυριαρχήσει τέλεια τὸν ἑαυτό της κατανικώντας κάθε ἔξη και τρόπο ἀποκτημένα ἀπὸ ἄλλο θέατρο. Η ἀπαγγελία της ὑπερέχει σε διαύγεια, οἱ κινήσεις της συναρπάζανε.

Ἦταν ἀσύγκριτη στο μόνολογο τοῦ διαταγμοῦ πρὶν ἀπὸ τὸ φόνο. Ἰδια θαυμαστος, ἀποδίδοντας με πληρότητα όλες τις φάσεις της ἐξέλιξης τοῦ ρόλου του ἦταν ὁ Δημήτρης Παπαμιχαήλ. Η Ἑλεάνα Ἀπέρρη, (τροφός), δίκαια ἀπόσπασε τὰ χειροκροτήματα στη μέση της παράστασης. Ο Νίκος Βρεττός, ὁ Κώστος Μαρτσάκος, ὁ Δημήτρης Καρέλλης, ἀπέδωσαν ἐξαίρετα, μέσα στη γραμμή της σκηνοθεσίας, τοὺς ρόλους τοῦ Κρέοντα, τοῦ παιδῶν γωγού, τοῦ Αἰγέα. Ο Χρήστος Τσάγκας (Ἄγγελος) που εἶχε ἕνα πολὺ δύσκολο ρόλο, ἦταν ἀρκετὰ ἱκανοποιητικός. Ἀξίζει νὰ ἐξαρθοῦν οἱ κορυφαίες. Καίτη Χρονοπούλου, Ἑλένη Καρπέτα, Ἀνθή Καριοφύλλη, ἀλλὰ και τὸ σύνολο τοῦ χοροῦ που τόσο ἀψογά πιθάρχησε στη διδασκαλία τοῦ σκηνοθέτη.

Στο σύνολο, ἡ παράσταση της «Μήδειας» ἀπὸ τὸ Κ.Θ.Β.Ε., ἀριστὰ συντονισμένη και ρυθμισμένη, σπάζοντας τὰ τυποποιημένα σχήματα ἐρημνείας της ἀρχαίας τραγωδίας, ὀργανώνοντας τη δράση σὲ ἀνέλιξη και όχι ἀποσπασματική παράθεση ἐπεισοδίων, ἐντάσσοντας σ' αὐτήν τὸ ὡς τώρα περιθωριακό στοιχείο τοῦ χοροῦ, ἀποτελεσε, μαζί με την παράσταση της «Ἰφιγένειας ἐν Ταύροις», ἀπὸ τὸ ἴδιο, σὲ σκηνοθεσία Σπύρου Εὐαγγελιάτου, ὑπόδειγμα ἀναζητήσης και δημιουργικῆς σκηνοθετικῆς δουλειᾶς. Τὸ Κ.Θ.Β.Ε., γίνεται φορέας δημιουργικῆς ἀνανέωσης.

Α. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗΣ